

Formidling av det farlige

Karl Evang-seminaret

Oslo kongressenter 23. oktober 2007

Arne Jensen, Norsk Redaktørforening

**KONTAKTLINSEN.
DEN USYNLIGE
BRILLEN.**

Kristiansen optik
Inng. Rådhusgaten - Tlf. 63 660

Sandefjords Bl

NR. 123. 97. ÅRGANG.

Løssalg kr 8.00 Postforsendt kr. 10,-

MANDAG 3. JUNI 1991 Kr. 380,- pr. termin

Drepte sin egen mor

Forrige mandag t
30-åringen livet av
egen mor. Natt til l
dag tente han et bål
40 meter fra huset hv
de begge bodde, og f
søkte å brenne liket. I
det ikke lyktes ble d
77 år gamle kvinn
dumpet i brønnen li
ved.

Den tragiske drap
ken som ble rullet op
Melsomvik ihelgen f
te til full utrykni
både fra lokale poli
tjenestemenn og ett
forskere fra Kripos. I
bildet studerer folk
lensmannskontoret
Kripos-etterforskere
brønnen hvor kvinn
ble funnet.

Det var mannska
fra Stokke brannves
som oppdaget den
døde. De rykket ut
huset i Melsomvik f
di naboer meldte i
om at det brant et l
utenfor. Sent lørd
kveld tilsto 30-åring
både drapet og likbr
ningen.

(Foto: Eivind Eriksen,
Tønsbergs Blad)

Side

Hva er oppdraget?

- 1.4. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.
- 1.5. Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.

Hvilke typer saker

- Nyheten – dramaet - skjebnen
  - Systemkritikken – eksemplifisert
  - Systemkritikken – ikke eksemplifisert
  - Den faglige debatten
  - Pengegaloppen
-
- NB! Ting utvikler seg!

Tilbake til saken (http://www.sa.no/lokale_nyheter/article3046266.ece)

Kirsti Skaug.

Sarpsborg får psykiatri-refs

Sarpsborg kommune gir for dårlige sosiale tjenester til mennesker som sliter med psykiske lidelser og rusmisbruk.

Publisert 09.10.2007 - 09:31 Oppdatert 09.10.2007 - 09:33

Det fastslår Fylkesmannen i Østfold i en rapport, melder [NRK Østfold](#).

I rapporten får Sarpsborg kommune også kritikk for at det er vanskelig å få støttekontakt, selv når brukere har et vedtak om at de har krav på det.

Overfor NRK forklarer kommunesjef Kirsti Skaug at det er på typiske hjemmehjelpstjenester Sarpsborg kommune svikter overfor personer med psykiske lidelser og rusmisbrukere.

- Det er snakk om opplæring i forhold til dagliglivets gjøremål, for eksempel det å holde hus og leilighet i orden. Og rene hjemmehjelpsfunksjoner som er vanskelig tilgjengelige for dem, sier Skaug.

Overfor NRK Østfold sier hun videre at kommunen allerede har satt i gang tiltak som skal gjøre situasjonen bedre, slik at tjenestene folk har krav på skal bli mer tilgjengelige.

- Det vi gjør er å sette i gang et helt nytt prosjekt, som heter "rus, psykiatri og bostedsløse". Prosjektet tar for seg den gruppen som fylkesmannen sier noe om i sin rapport, sier hun.

Disse er med...

- Pasientene
- Potensielle pasienter
- Pårørende
- Plagede
- Psykiatere
- Pleiere
- Politikere

Pasienter og potensielle...

- Pasient som skurk
- Pasient som offer
- Pasient som eksempel
- NB! Rollene kan endres!

Hva sier VVP – pkt 3.9?

- "Opptre hensynsfullt i den journalistiske arbeidsprosessen. Vis særlig hensyn overfor personer som ikke kan ventes å være klar over virkningen av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre."

Og også...

- "4.1.Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon."
- "4.6.Ta hensyn til hvordan omtale av ulykker og kriminalsaker kan virke på ofre og pårørende. Identifiser ikke omkomne eller savnede personer uten at de nærmeste pårørende er underrettet. Vis hensyn overfor mennesker i sorg eller ubalanse."

Og i noen tilfeller...

- "4.9. Vær varsom ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk. Unngå omtale som ikke er nødvendig for å oppfylle allmenne informasjonsbehov. Unngå beskrivelse av metode eller andre forhold som kan bidra til å utløse flere selvmordshandlinger."

Og de andre...?

- Pårørende
  - Målbærere av kritikk
- Plagede
  - Ofre og bare det
- Psykiatere og pleiere
  - Eksperter
  - Eksekutører
  - Ekse
- Politikere
  - Sjokkerte
  - Savnede
  - Supermenn

En drept, fem knivskadd på trikken

BISLETT (VG Nett) En person er drept og minst fem personer er skadd etter at en person trakk kniv på en trikk i Oslo midt i rushtiden. Politiet jakter nå på knivdesperadoen.

Av Jarle Brenna , Kristian Holli , Morten Øverbye

DREPT I RUSHTIDEN: På denne trikken satt personen som ble drept etter å ha blitt angrepet av en ukjent mann. Flere andre ble også knivstukket, og store politistyrker jakter nå på gjerningsmannen. Foto: Pål Hansen

- Han er farlig og bevæpnet

Bevæpnet politijakt på knivdrapsmann

BISLETT (VG Nett) Alle tilgjengelige politimannskaper i Oslo jakter nå på mannen i 40-årene som drepte en ung mann og knivstakk fem andre på trikken ved Bislett. Alt tyder på at de ble tilfeldige ofre for knivdesperadoen.

Av Jarle Brenna , Elisabeth Breien Ellingsen , Morten Øverbye

BLODIG DRAMA PÅ TRIKKEN: Mannen i 40-årene skal ha stukket vilt rundt seg med kniv. En mann ble drept i angrepet, mens to andre ligger på sykehus med livstruende skader etter knivangrepet. Foto: Pål R. Hansen

- Jeg gjorde bare det jeg er ansatt for å gjøre

Trikkeføreren, som flere av øyenvitnene mener handlet snarrådig da knivmannen slo til, var kurset i trussel- og stress-situasjoner.

- Jeg gjorde bare det jeg er ansatt for å gjøre. Det er helt feil å fokusere på meg i en slik tragedie, sier trikkeføreren til VG da avisen fikk kontakt med mannen sent i går kveld.

Leif Øverland, administrerende direktør for Oslo trikken, sier at trikkeførerne er skolert i å takle slike situasjoner.

- Etter boken

- For det første er kravene for å bli ansatt som trikkefører høye. Det går på både psykiske tester og andre forhold. Man skal kunne takle stresssituasjoner og andre vanskelige situasjoner. I tillegg får en 13 ukers opplæring, der sikkerhet og førstehjelpssituasjoner er en viktig del. Dessuten må alle inn hvert tredje år til oppfrisking av sikkerhet og bestå en prøve.

OFFER HJELPES: En av de skadede trikkepassasjerene sitter blødende på fortauet mens han får hjelp av en politimann. Foto: KIM NYGARD

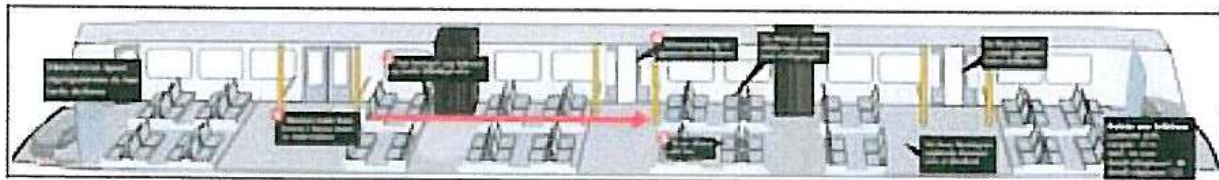
- Virket kald

Øyenvitner om knivdesperadoen

Etter å ha gått på trikk nummer 17 ved Stortorvet, satt knivdesperadoen stille i seks-syv minutter før han trakk frem det dødelige våpenet.

På sekunder ble trikketuren hjem forvandlet til et kaos av blod og hysterisk skrikende passasjerer som kjempet for å komme bort.

Per Arne Nicolaysen så den ruvende mannen komme mot seg - med en sort «Rambo-kniv» hevet til hugg. Afrikaneren var helt taus.

[Klikk her for større bilde](#)

- Trolig psykotisk gjerningsmann

Knivdramaet på Oslo-trikken er en hendelse som det er umulig å gardere seg mot, mener psykiaterne Berthold Grünfeld og Kjell Noreik. De tror drapsmannen var psykotisk.

De to erfarne rettspsykiaterne mener begge det er mest sannsynlig at mannen som drepte en trikkepassasjer og skadet fem med kniv, var psykotisk.

-Mitt spontane inntrykk er at dette ikke er en normal mann, sier Grünfeld til NTB.

Han understreker at dette er en fjerndiagnose basert på medienes omtale av ugjerningen. Både Grünfeld og Noreik trekker likevel en parallell til asylsøkeren som drepte en bussjåfør og en annen asylsøker i Valdres i fjor vinter. Da var de selv rettspsykiatrisk sakkyndige, og de fastslo at gjerningsmannen var psykotisk i gjerningsøyeblikket. Ofrene var tilfeldige.

Utskrevet fire dager før trikkedrapet

Pågrepet i moské i kveld

(VG Nett) En 40 år gammel norsk statsborger av somalisk opprinnelse er pågrepet og siktet for trikkedrapet i Oslo.

Av Andreas Arnseth , Morten Øverbye

Mannen ble pågrepet i en moské i Trondheimsveien i Oslo i 18-tiden i kveld, etter informasjon fra folk som befant seg i moskéen.

- Mannen har oppholdt seg der hele dagen. Han ble pågrepet uten dramatikk. Han var klar over sin egen situasjon og var rolig, sier politioverbetjent Finn Abrahamsen i Oslo politidistrikt.

Politiet fikk tips om at en mann oppførte seg merkelig i moskéen, og holdt den under oppsyn i flere timer før pågripelsen.

DREPT I RUSHTIDEN: På denne trikken satt personen som ble drept etter å ha blitt angrepet av en ukjent mann. Flere andre ble også knivstukket. Foto: Pål Hansen

Refser psykiatrien

Fire dager etter at somalieren ble utskrevet fra psykiatrisk avdeling på Ullevål, skal han ha hugget løs på trikkepassasjerene med kniv. Nå retter både politiet og eksperter kritikk mot psykiatrien.

Av HEGE PAULSEN, ANDREAS ARNSETH, STELLA BUGGE, SIRI GJØRTZ, MAGNAR KIRKNES (foto), og ESPEN BRAATA (foto)

Politioverbetjent Finn Abrahamsen viser til at det ikke er første gang politiet pågriper psykiatriske pasienter mistenkt for alvorlige kriminelle handlinger.

- Vi opplever dette gang etter gang. Det følger sorg i kjølvannet av slike saker. Publikum må spørre seg selv om dette skulle være nødvendig, sier Abrahamsen.

Politiet hadde i natt ingen kunnskaper om bakgrunnen for at den siktede 40-åringen ble skrevet ut tre dager før drapet.

- Slike vurderinger må helsevesenet uttale seg om, sier Abrahamsen.

UTSKREVET: Den 40 år gamle somalieren ble utskrevet fra psykiatrisk avdeling på Ullevål universitetssykehus for fire dager siden. Foto: ESPEN BRAATA

- Husker ingenting

(VG Nett) Mannen som er siktet for knivdrapet på trikken i Oslo, sier han ikke husker noe fra hendelsen.

Av Tom Bakkeli , Susanne Berg-Hansen

Da han traff sin forsvarer Heidi Bache-Wiig i ettermiddag fortalte den drapsdømte somalieren at det siste han husker er at han ble utskrevet fra Ullevål sykehus 30. juli. Blodbadet på den fullstappede trikken tirsdag, hvor en 23-åring ble drept og flere skadet, husker han ingenting av.

Sov ute

Siden han hadde blitt kastet ut av leiligheten hvor han bodde, la den 40 år gamle mannen seg til å sove i Tøyenparken etter utskrivelsen.

-I løpet av natten ble han kastet ut av vaktene to ganger. Han forsøkte derfor å sove på bussholdeplasser og benker, sier Bache-Wiig til VG Nett.

Malaria

I juli i fjor dro den 40 år gamle mannen til familien i Somalia. Der pådro han seg malaria, og ble sengeliggende i 6 måneder.

-Han gikk ned fra 70 til 45 kilo, og er fremdeles svært tynn, forteller Bache-Wiig.

DRAPSVÅPENET: Politioverbetjent Finn Abramansen med en samme type kniv som drapsmannen brukte. Foto: Lars Erik Skrefsrud

Stortingsflertallet åpner for kniv-forbud

Et flertall av partiene på Stortinget åpner nå for å forby salg av «Rambo-kniver» - etter trikkedrapet.

-Det er vanvittig at slike kniver selges, sier Inga Marte Torkilsen, som sitter i justiskomiteen for SV.

Hun ble forferdet da hun så kniven som ble brukt til å drepe Terje Mjåland (23). Så snart Stortinget åpner etter sommerferien, vil hun fremme et lovforslag om å forby salg av nettopp slike kniver.

- Drapsmaskin

I går viste politioverbetjent Finn Abrahamsen fram en kniv, identisk med drapsvåpenet: en fryktinngytende dolk av type Rambo First Blood. Han karakteriserer kniven som en drapsmaskin.

-Det er noe galt når slike kniver kan kjøpes fritt over disk. Våpenet har ingen annen hensikt enn å skade. Er det virkelig slik vi vil ha det? spør Abrahamsen.

Også justispolitikere i Ap og KrF er positive til et forbud.

-Vi vet at forbudet mot å bære kniv på offentlig sted har gitt politiet mulighet til å avverge voldsepisoder, derfor må vi vurdere å støtte et forslag som går på forbud mot kniver som egentlig bare har ett formål, nemlig voldsutøvelse, sier Knut Storberget (Ap).

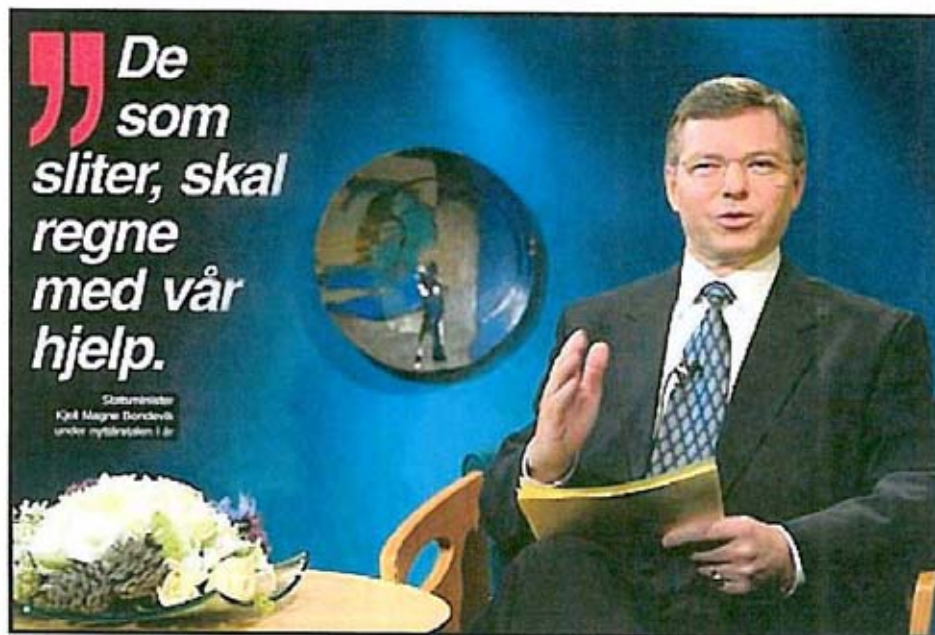

KNIVEN: Politioverbetjent Finn Abrahamsen viser her fram en kniv av samme type som ble brukt under trikkedrapet. Den såkalte overlevelseskniven av merket Rambo First Blood, har et 22 centimeter langt blad med kraftige mothaker og koster nesten 1300 kroner. Foto: LARS ERIK SKREFSRUD

6 år etter egne løfter

Regjeringen ligger seks år etter sine egne løfter om å satse på psykiatrien.

Av Veslemøy Lode

LOVET HJELP: I sin nyttårstale i år lovet statsminister Kjell Magne Bondevik psykiatrhjelp til de som hadde problemer. Foto: SCANPIX

Bondevik & Co.s store psykiatriplan er en innsats på 11 milliarder kroner innen 2008. Planen ble vedtatt i 1998.

VGs beregninger, basert på tall fra Statsministerens kontor, viser at Regjeringen kan ligge så mye som seks år på etterskudd.

Vil fengsle psykotiske drapsmenn

(VG Nett) Rettspsykiater Berthold Grünfeld tror mannen som er siktet for trikkedrapet i Oslo vil slippe fengselsstraff. Nå vil han ha en debatt om syke drapsmenn.

Av Susanne Berg-Hansen

Somalieren som er siktet for å ha [drept en 23-åring på trikken i Oslo denne uken](#) er innlagt på sykehus og vil tidligst bli avhørt i slutten av neste uke.

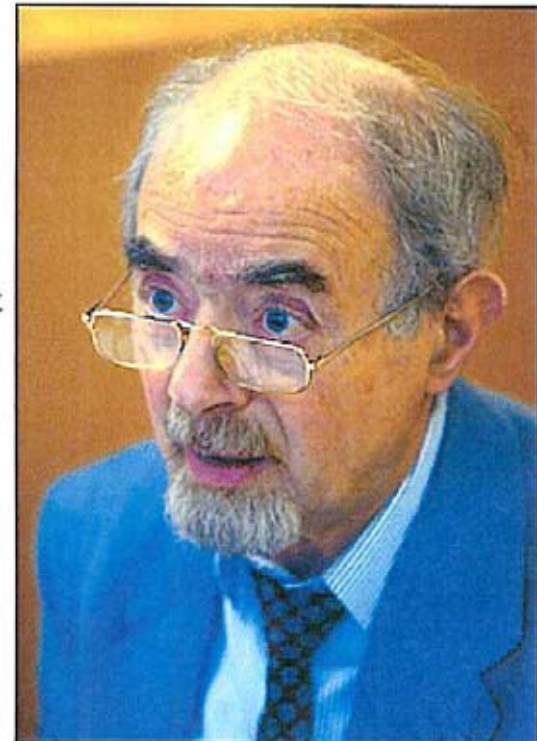
Både politiet og mannens advokat Heidi Bache-Wiig, betegner 40-åringen som mentalt ustabil.

-Mye tyder på at han var psykotisk i gjerningsøyeblikket, og det kan bli aktuelt å be om tvangsinnleggelse, sier Bache-Wiig til VG Nett.

Debatt

Rettspsykiater Berthold Grünfeld, som har fulgt saken nøye gjennom media, anser det som overveiende sannsynlig at 40-åringen vil slippe fengsel og dømmes til behandling.

Grünfeld mener det bør stilles spørsmålstegn ved måten norsk rettsvesen behandler mentalt syke drapsmenn.

MANER TIL DEBATT: Berthold Grünfeld. Foto: VG

- Fulgte ikke rutinene

Ullevål sykehus innrømmer svikt

(VG Nett) Ullevål sykehus innrømmer svikt i rutiner og mangelfull behandling av norsksomalieren som er siktet for trikkedrapet.

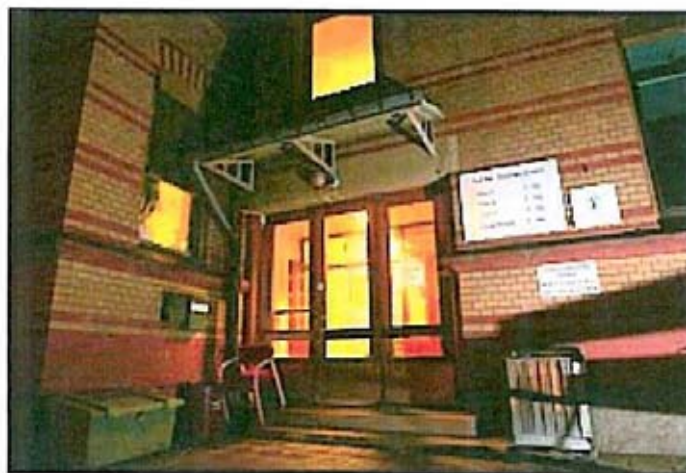
Av Elisabeth Breien Ellingsen , Morten Øverbye

Det går frem av uttalelsen Ullevål universitetssykehus har sendt til Helsetilsynet i Oslo og Akershus.

- Vi merker oss at Ullevål selv skriver at rutinene ikke ble fulgt. Men det er for tidlig å si om lovens krav er brutt, sier fungerende fylkeslege Helge Worren til VG Nett.

- På hvilken måte ble ikke rutinene fulgt?

- Vi har ikke nok informasjon om det. Det er for tidlig å si om lovens krav på dette området er brutt. Vi vil nå se på alle relevante sider i forbindelse med innleggelse, opphold og utskriving, sier Worren.

UTSKREVET: Den 40 år gamle somalieren ble utskrevet fra psykiatrisk avdeling på Ullevål universitetssykehus fire dager før drapet. Foto: ESPEN BRAATA

Gabrielsen refser fordomsfulle journalister

Helse- og omsorgsminister Ansgar Gabrielsen (H) ble mektig vred av TV-debattene som fulgte etter trikkedrapet.

Gabrielsen anklager journalister for å stille fordomsfulle spørsmål.

-Jeg gikk nesten i taket av disse TV-debattene. Når programlederen omtaler psykiatiske pasienter som "tikkende bomber" er det en fordomsfull stigmatisering av flere hundre tusen mennesker, sa Gabrielsen da han åpnet Psykisk helsekonferanse i Oslo mandag.

Trikkedrapet

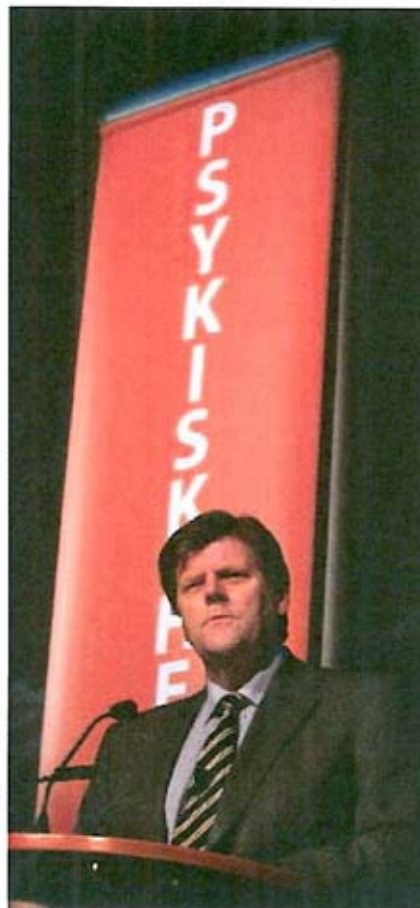
Foran 700 fagfolk refset Gabrielsen journalistene med utgangspunkt i "tragiske hendelser" den siste tiden.

Uten å si det direkte, henviste Gabrielsen blant annet til drapet på Oslo-trikken 3. august i år. Fire dager etter at han ble skrevet ut fra akuttpsykiatrisk avdeling ved Ullevål universitetssykehus, gikk en 40 år gammel mann amok med en stor kniv på linje 17 til Rikshospitalet. En ung mann ble drept og flere andre ble skadd i knivdramaet.

-Flere tragiske hendelser, med drap og voldshandlinger begått av personer med psykiske lidelser, har satt det offentlige tilbud på dagsordenen i sommer. Det er naturlig med en debatt i etterkant av slike tragiske hendelser. Men jeg reagerer når det innledende spørsmålet er om "flere tikkende bomber burde vært sperret inne". Det blir omtrent som å gjerde inn hele kongeriket, sier Gabrielsen.

-Fordommer

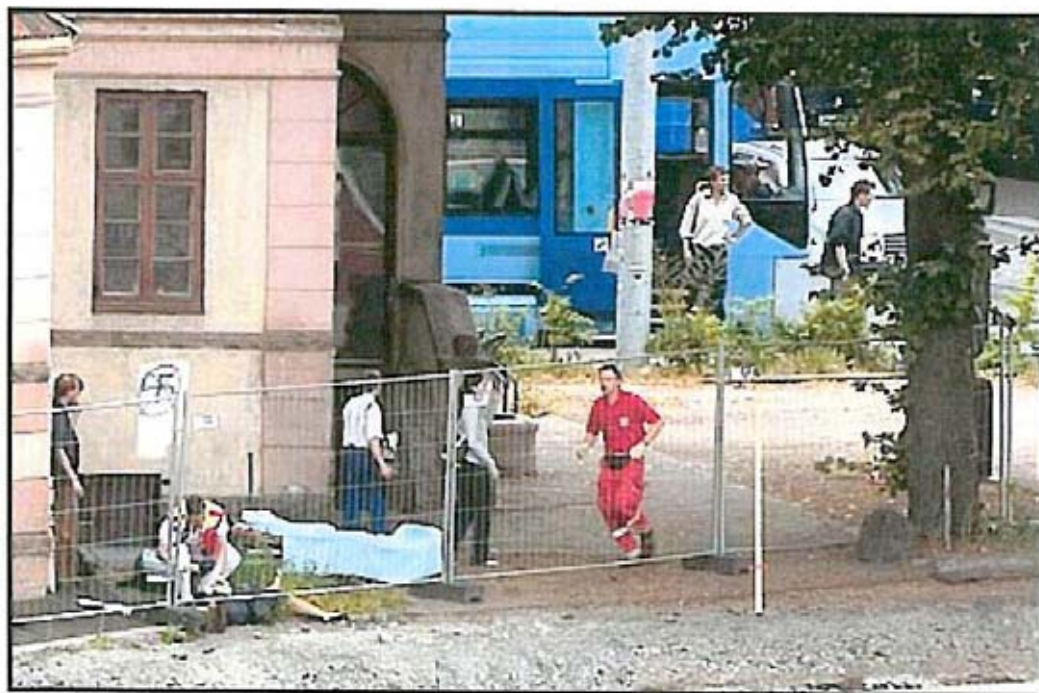
Helse- og omsorgsministeren mener at hele samfunnet er preget av fordommer mot psykisk syke. Fordommer som sitter dypt både hos fagfolk og folk flest.

SINT: Ansgar Gabrielsen mener pressen stilte fordomsfullespørsmål etter trikkedrapet. Foto: Scanpix

Krever 1,2 millioner av trikketiltalt

De overlevende knivofrene og familien til Terje Mjåland som ble drept på trikken i Oslo i august i fjor, krever i alt 1,2 millioner kroner av den tiltalte 41-åringen.

KJEMPER FOR LIVET: En kvinne som ble knivstukket på trikken klarte å ta seg ut og segnet om bak Bislet bad etter knivdramaet. Her hentes hun av ambulanspersonell og blir fraktet til Ullevål universitetssykehus hvor legene klarte å redde livet hennes. Foto: GISLE ODDSTAD

Dømt til behandling for trikkedrap

(VG Nett) En 41 år gammel mann er dømt til tvungent psykisk helsevern etter at han stakk ned og drepte en mann på trikken i Oslo 3. august i fjor.

Av Robin Stenersen

Oslo tingrett fant mannen skyldig i drapet på Terje Mjåland (23). Fem andre ble skadd da mannen stakk løs på sine medpassasjerer med en stor kniv på trikk nummer 17 i Oslo 3. august i fjor.

Retten finner det ut over enhver rimelig tvil bevist at den tiltalte er skyldig i drapet. De tekniske bevis etterlater ikke noen tvil om at tiltalte er gjerningsmannen, heter det i dommen fra Oslo tingrett.

Mannen som har diagnosen paranoid schizofreni, var psykotisk på drapstidspunktet, men ble likevel dømt til å betale 703.000 kroner i erstatning og oppreisning til de fem som overlevde knivstikkingen og til de etterlatte etter den drepte Terje Mjåland.

41-åringen tok betenkningstid på avgjørelsen i Oslo tingrett.

Han har siden han ble pågrepet vært innlagt på Dikemark sykehus.

PÅGREPET: Rett utenfor den somaliske moskeen i Oslo ble 40-åringen pågrepet av sivile spanere. Tre timer senere klarte politiet å knytte mannens fingeravtrykk til drapet på Terje Mjåland. Foto: MMS-foto: PRIVAT

Trikkedrapsmannen går fritt

Bare 19 måneder etter at han gikk amok og drepte på trikken i Oslo, går den såkalte trikkedrapsmannen fritt omkring.

AV ROLF J. WIDERØE, ERLEND ELLINGSEN, ANNE STINE SÆTHER og MARTHE SKAAR

23 år gamle Terje Mjåland døde av knivhuggene han ble påført med Rambo-kniv av den 41 år gamle mannen på 17-trikken i Oslo 3. august 2004. I tillegg ble fem andre passasjerer knivskadet.

Da drapet skjedde, var drapsmannen svært syk: Han fortalte at han hørte stemmer som befalte ham å drepe.

På åpen post

41-åringen ble erklært sinnssyk i gjerningsøyeblikket, og kunne ikke straffes. I stedet ble han dømt til tvungen psykisk helsevern.

I dag får drapsmannen - en 41 år gammel somalier - gå alene rundt uten tilsyn.

Han er nå innlagt på den åpne posten «Furuli» på Dikemark sykehus, og denne får han forlate på egen hånd. Det er ingen gjerder rundt sykehuset i Asker - som er en del av

TATT: Drapsmannen ble tatt fire timer etter drapet.
Foto: Konte Lig

Trikkedrapsmannen krever erstatning

43-åringen mener helsevesenet har skylden for at han ble drapsmann. Nå vil han ha erstatning for tapt livskvalitet.

Av Hans Petter Aass , Rolf J. Widerøe

Etter det VG kjenner til har den såkalte trikkedrapsmannen søkt Norsk Pasientskadeerstatning (NPE) om erstatning for feilbehandling i dagene før han ble drapsmann i august 2004.

Ifølge norsk-somalieren var han så psykotisk da han ble utskrevet fra sykehus etter en akuttinnleggelse, at myndighetene må ta ansvaret for at det endte med tragedie for en rekke mennesker - inkludert ham selv.

Knivstukket

Bare fem dager etter utskrivningen, gikk den mentalt syke mannen fullstendig amok på 17-trikken i Oslo sentrum.

23 år gamle Terje Mjåland ble knivstukket til det døde da 43-åringen uten forvarsel begynte å stikke rundt seg blant medpassasjerene.

Fire andre tilfeldig tilstedeværende ble også til dels hardt skadet da 43-åringen plutselig trakk frem en stor Rambo-kniv han hadde kjøpt like før.

GIKK AMOK: Her føres 43-åringen bort av politiet etter tragedien på 17-trikken i Oslo sentrum. Foto: MMS

Fire hovedutfordringer

- Metodekunnskap
  - Hvem er reelle motparter?
- Fagkunnskap
  - Hva er sant?
- Ikke gå seg fast i skjebnedramaene
  - Fra skjebne til struktur
- Etisk refleksjon
  - Hvem skal vernes?

Er det så ille? Kanskje ikke...

- En undersøkelse av alle oppslag om psykiatri i ti ledende norske aviser i første halvår 1991. Av 265 oppslag viste 79 % en positiv eller nøytral holdning til psykiatri.
(Kjøk og Dahl)
- "Uttalt negativ omtale av psykiatri i avisene synes ikke å kunne bekreftes ved undersøkelser av norsk presse."
(Gunnar Dreyer Lyngstad – TDNLF 2000)

På den annen side...

- Hva betyr "positiv eller nøytral holdning til psykiatri"?
- Hva betyr det for pasientene?
- Hva betyr det for pårørende?
- Hva betyr det for de plagede?

Takk for oppmerksomheten!